

Levensloopbestendige gebieden

Ruimte voor ouderen

Actualisatie analyse 2022 Regio in Transitie
Beerse, Oud-Turnhout, Turnhout, Vosselaar

Inhoud

1) Inleiding	2
1.1 Aanleiding opmaak	2
1.2 Aanpak ruimtelijke analyse	2
2) Bevolkingsanalyse en –prognose van de ouderen	4
2.1 Regio in Transitie: Beerse, Oud-Turnhout, Turnhout en Vosselaar	5
2.2 Wijkanalyse.....	7
3) Levensloopbestendige gebieden.....	12
3.1 Uitgangspunten	12
3.2 Criterium levensloopbestendig gebied	13
3.2.1 Criterium wonen.....	13
3.2.3 Criterium dienstverlening.....	20
3.3 Afbakening levensloopbestendige gebieden in de gemeenten Beerse, Oud-Turnhout, Turnhout en Vosselaar	20
3.3.1 Beerse Vlimmeren	20
3.3.2 Beerse Centrum en Den Hout	21
3.3.3 Vosselaar	21
3.3.4 Turnhout Centrum (incl. Heizijdse Velden & Noorden, speelkaartenwijk en Zevendonk) ..	21
3.3.5 Turnhout Schorvoort	22
3.3.7 Oud-Turnhout Oosthoven	22
3.3.8 Oud-Turnhout Centrum (incl. Zwaneven)	22
4) Naar een programmatie voor de levensloopbestendige gebieden	23
4.1 Woonzorgcentra (WZC).....	23
4.1.1 Programmatiecijfer.....	23
4.2 Assistentiewoningen	25
4.2.1 Naar een programmatienorm	26
4.2.2 Behoeftte versus aanbod (bestaand/gepland).....	28
4.2.3 Overschot/Tekort	28

1) Inleiding

1.1 Aanleiding opmaak

Zoals de rest van Vlaanderen wordt ook onze regio geconfronteerd met een vergrijzing en verzilvering van haar bevolking. Echter naarmate de leeftijd verhoogt, neemt de kans op kwetsbaarheid toe. Dit moeten we als samenleving aanvaarden en het daagt ons uit om ons hierop te organiseren. Om het welzijn en de goede gezondheid van onze bewoners te bewerkstelligen, te behouden en te verbeteren, moeten we werk maken van een kwaliteitsvol woon- zorg-, hulp- en ondersteuningsaanbod ingebed in de samenleving.

De veranderende maatschappelijke, demografische, financieel-economische, wetenschappelijke en technologische realiteiten enerzijds en de wensen en verwachtingen van senioren anderzijds, dagen ons echter uit om hierbij creatief te zoeken naar nieuwe wegen die de kwaliteit, continuïteit en betaalbaarheid van huisvesting, zorg en ondersteuning van (kwetsbare) ouderen behouden en bevorderen.

In het kader van het behoud van zelfstandigheid, de integratie in de samenleving en de vermaatschappelijking van de zorg is de ruimtelijke (stedenbouwkundige) planning van welzijns- en zorgvoorzieningen en de inplanting van gebouwen en (zorg)woongelegenheden, als flankerende maatregelen, hierbij van cruciaal belang. Dit uitgangspunt leidde tot het ontwikkelen van een ruimtelijke afwegingskader voor de inplanting van woonzorgvoorzieningen voor senioren. Dit afwegingskader vormt de grondslag waarop de inplanting van woon(zorg)voorzieningen afgewogen zal worden en bepaalt welke wijken levensloopbestendig zijn, welke wijken prioritair en het meest aangewezen zijn om te investeren in woonzorgvoorzieningen.

De analyse werd uitgevoerd en bekrachtigd door de validatiegroep in 2016. In 2022 volgt een evaluatie en actualisatie.

1.2 Aanpak ruimtelijke analyse

Onze regio staat voor een grote uitdaging wil het de toekomstige ouderen volop ondersteunen in hun wens om zelfstandig en kwaliteitsvol thuis te kunnen blijven wonen, bij voorkeur in hun eigen wijk. Om dit mogelijk te maken, werd een analyse uitgevoerd van de 15 wijken van 4 gemeenten van Regio in Transitie, zijnde Beerse, Oud-Turnhout, Turnhout en Vosselaar. De analyse is gebaseerd op de methodiek van de studie 'Ruimte voor ouderen' van de stad Gent.

Zo werd in 2016 beschreven waar de 60-plussers en 80-plussers wonen en waar de (woon)voorzieningen voor ouderen zich situeren. Hierbij wordt gefocust op serviceflats (SF), assistentiewoningen (AW) en woonzorgcentra (WZC). Er werd tevens in kaart gebracht wat de toekomstige nood aan assistentiewoningen kan zijn, welke welzijn -, zorg- en dienstverlening in de wijk aanwezig is en hoe het openbaar vervoer is uitgebouwd. Niettegenstaande thuiszorgdiensten een cruciale rol kunnen spelen in het ondersteunen van ouderen bij hun wens om langer thuis te kunnen blijven wonen, worden ze in de analyse niet expliciet vermeld. Deze diensten zijn volop in transitie. Ze gaan steeds meer wijkgerichte georganiseerde zorg- en dienstverlening aan huis bieden. In die zin zijn zij eveneens een belangrijke partner in het realiseren van een levensloopbestendig gebied. Ze zijn echter niet ruimtelijk te situeren. In principe zijn zij in alle wijken actief.

De analyse bracht de woonnoden van het grondgebied van onze regio, en van elke wijk, gerelateerd aan de samenstelling van deze wijk, in kaart. Op basis van deze eerste screening in 2016 werd nagedacht over hoe levenslang wonen zich gebiedsgericht vertaalt in zgn. 'levensloopbestendige gebieden'. Binnen deze 'levensloopbestendige gebieden' werd de oefening van vraag en aanbod opnieuw op elkaar afgetoetst om op die manier een basis te geven aan de werkgroep visie om een strategie uit te werken omtrent ruimte voor ouderen in RIT. Op deze manier hopen we op de juiste plaats de juiste woonvorm te voorzien.

De betaalbaarheid van de woon(zorg)initiatieven blijkt erg belangrijk te zijn. Zo kan er bijvoorbeeld in wijken met veel sociale huurders extra ingezet worden op het realiseren van sociale assistentiewoningen.

De scope ligt in de eerste plaats op het zelfstandig wonen van de oudere. Woonzorgcentra (WZC) werden in deze oefening meegenomen omwille van diverse redenen:

- De aanwezigheid van een WZC in de wijk is een meerwaarde als we het idee van levensloopbestendige gebied nastreven. Het betekent dat de oudere, zelfs met een hoge graad van zorgbehoefte, in zijn eigen wijk over een passend woonalternatief beschikt;
- Een AW aanpalend of in de dichte nabijheid van een woonzorgcentrum kan op het woonzorgcentrum beroep doen voor ondersteuning en zorg (vb de crisis- en overbruggingszorg).

Deze analyse is een hulpmiddel voor iedereen die betrokken is bij de realisatie van alle vormen van wonen voor ouderen. Het kan ondersteunend werken in het maken van keuzes zoals:

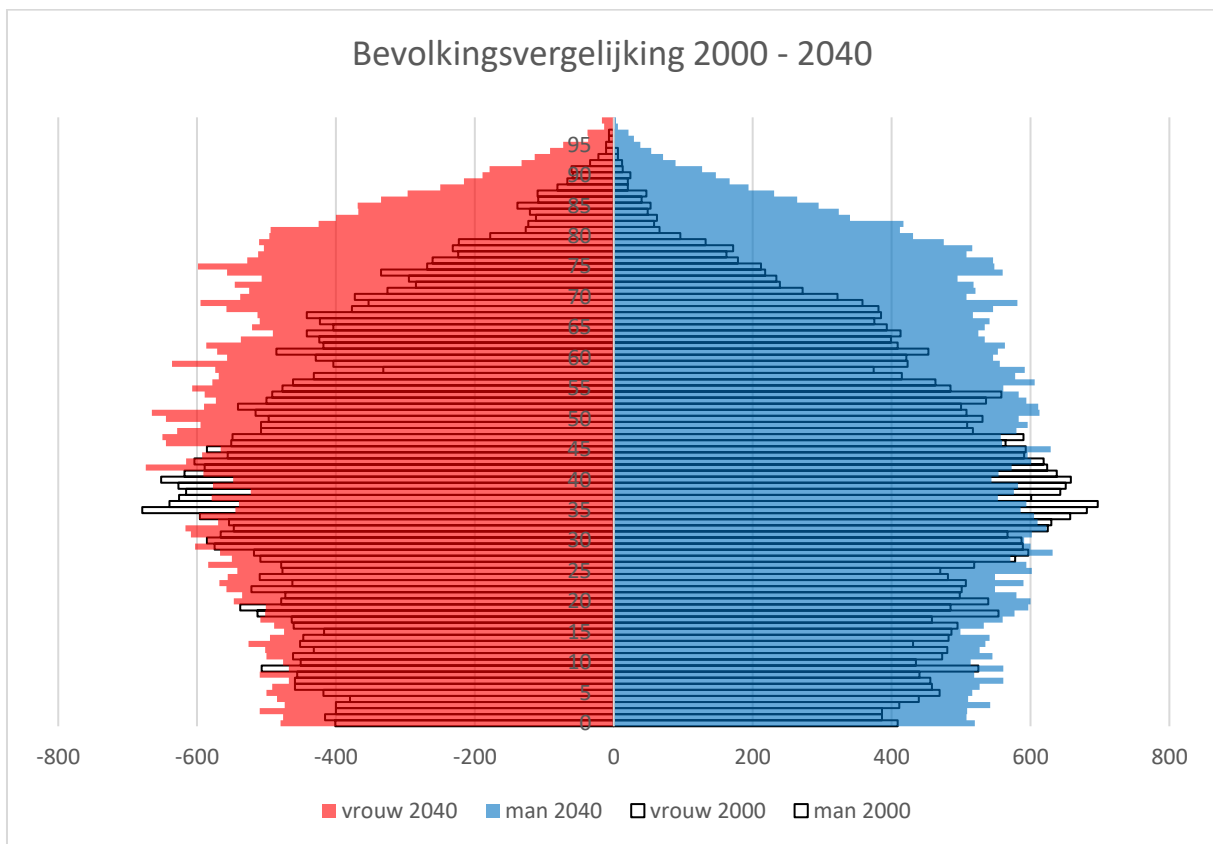
- Waar inzetten op extra AW;
- Hoeveel AW komen er bij voorkeur in welke wijk;
- Hoe wijken levensloopbestendig maken;
- ...

In 2022 wordt er een update gemaakt van deze analyse, voor wat betreft de demografische prognoses, de lijst van bestaande en geplande assistentiewoningen en woonzorgcentra en het tekort/overschot per wijk/levensloopbestendige gebied.

2) Bevolkingsanalyse en -prognose van de ouderen

Een update van de demografische analyse van de ouderen is cruciaal voor deze studie 'ruimte voor ouderen'. Als we duidelijk in kaart kunnen brengen waar de 60+ en 80+ wonen, kunnen we perfect nagaan waar onvoldoende aangepaste (woon)voorzieningen zijn voor deze bevolkingsgroep.

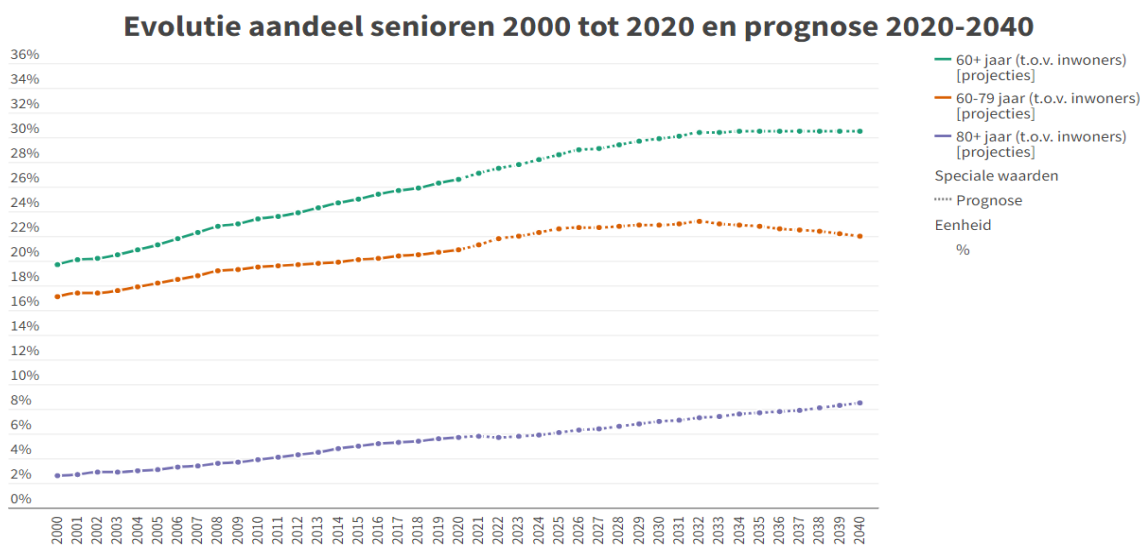
In de analyse werd de leeftijd bewust vanaf 60 jaar gelegd omdat dit de ouderen van de nabije toekomst zijn. Zij zullen de doelgroep zijn op het moment van de realisatie van bijkomende aangepaste woonvoorzieningen. Om in te schatten hoeveel woonvoorzieningen voor ouderen er nodig zijn, wordt gekeken naar de schatting van hoe de bevolking in Beerse, Oud-Turnhout, Turnhout en Vosselaar de komende jaren zal aangroeien of verminderen (bevolkingsprognose). We kijken daarvoor 5 jaar vooruit.

2.1 Regio in Transitie: Beerse, Oud-Turnhout, Turnhout en Vosselaar

De bevolkingsvooruitzichten van Statistiek Vlaanderen tonen een toenemende vergrijzing (60+) en verwitting (80+) aan. Als we deze prognoses vertalen naar de situatie in onze regio stellen we vast dat:

- Het aandeel 60-plussers evolueert van 26,6% in 2020 naar 30,5% in 2040;
- Het aandeel 60-79 jarigen evolueert van 20,9% in 2020 naar 22% in 2040;
- Het aandeel 80-plussers evolueert van 5,7% in 2020 naar 8,5% in 2040.

Bron: Statistiek Vlaanderen - Bevolkingsprojecties | provincies.incijfers.be

De groei van de volgende 20 jaar lijkt minder groot te zijn dan de groei van de vorige 20 jaar, en dit voor alle aandelen van senioren (60+, 60-79-jarigen en 80+).

Aandeel 60-plussers	2000	2020	2030	2040	groei 2020-2040	groei 2000-2020
Beerse	16,2%	25,6%	30,8%	32,7%	7,10%	9,40%
Vosselaar	17,6%	26,5%	32,4%	33,4%	6,90%	8,90%
Turnhout	22,1%	26,1%	28%	28,3%	2,20%	4,00%
Oud-Turnhout	18,4%	29,7%	32,9%	32,8%	3,10%	11,30%
RIT	19,7%	26,6%	29,9%	30,5%	3,90%	6,90%

Bron: Statistiek Vlaanderen - Bevolkingsprojecties | provincies.incijfers.be

Aandeel 60-79-jarigen	2000	2020	2030	2040	groei 2020-2040	groei 2000-2020
Beerse	14,1%	20,4%	24,2%	24%	3,60%	6,30%
Vosselaar	15,9%	21,3%	25,5%	24,3%	3,00%	5,40%
Turnhout	19%	20,2%	21,1%	20,3%	0,10%	1,20%
Oud-Turnhout	16,2%	23,7%	24,7%	23,3%	-0,40%	7,50%
RIT	17,1%	20,9%	22,9%	22%	1,10%	3,80%

Bron: Statistiek Vlaanderen - Bevolkingsprojecties | provincies.incijfers.be

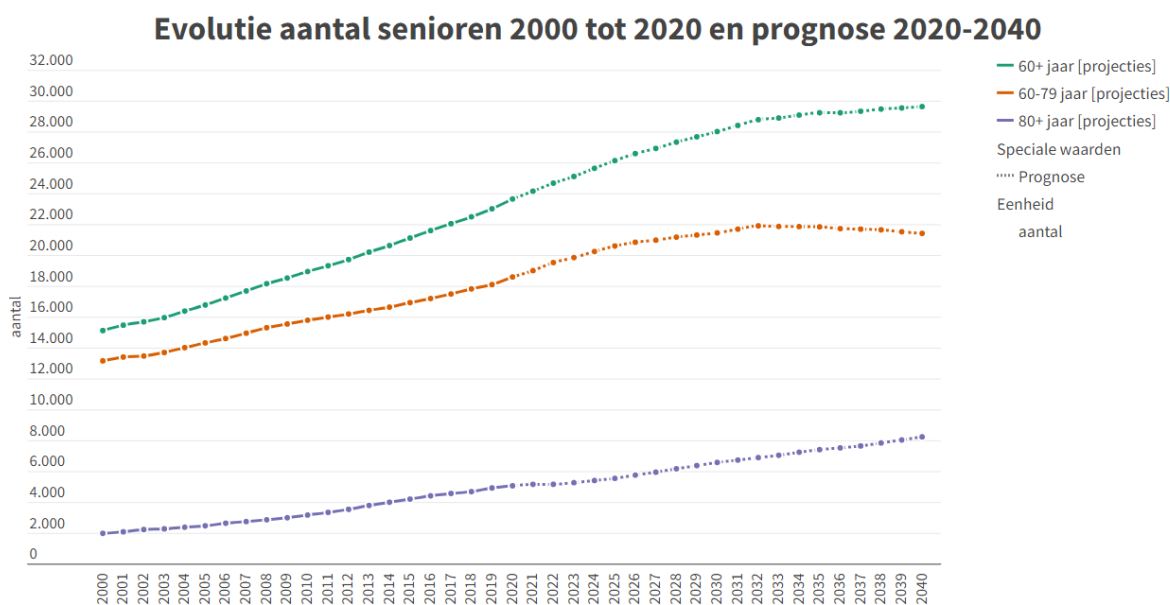
Aandeel 80-plussers	2000	2020	2030	2040	groei 2020-2040	groei 2000-2020
Beerse	2,1%	5,2%	6,6%	8,6%	3,40%	3,10%
Vosselaar	1,7%	5,2%	6,9%	9,1%	3,90%	3,50%
Turnhout	3,1%	5,9%	6,8%	7,9%	2,00%	2,80%
Oud-Turnhout	2,1%	6%	8,2%	9,5%	3,50%	3,90%
RIT	2,6%	5,7%	7%	8,5%	2,80%	3,10%

Bron: Statistiek Vlaanderen - Bevolkingsprojecties | provincies.incijfers.be

Opvallende cijfers zijn de stagnatie van groei in Oud-Turnhout in de categorie 60+ en een kleine daling van de leeftijdscategorie 60-79-jarigen. In Beerse en Vosselaar neemt de categorie 80+ lichtjes toe, terwijl het in de andere gemeenten minder sterk groeit.

De absolute aantallen en de prognoses geven een nog duidelijker beeld.

- Het aantal 60-plussers stijgt van 23.635 in 2020 tot 29627 in 2040 (groei = 25,4%)
- Het aantal 60-79-jarigen stijgt van 18.584 in 2020 tot 21.402 in 2040 (groei = 15,2%)
- Het aantal 80-plussers stijgt van 5.051 in 2020 tot 8.225 in 2040 (groei = 62,8%)

Bron: Statistiek Vlaanderen - Bevolkingsprojecties | provincies.incijfers.be

Uit de cijfers blijkt dat de groep 60+ en 60-79-jarigen nog steeds toeneemt, maar minder sterk dan de vorige 20 jaar. De groep 80+ neemt even sterk toe in absolute aantallen.

Aantal 60-plussers	2000	2020	2030	2040	groei 2020-2040	groei 2000-2020
Beerse	2546	4633	5778	6252	1619	2087
Vosselaar	1758	3010	3863	4105	1095	1252
Turnhout	8528	11839	13495	14244	2405	3311
Oud-Turnhout	2280	4153	4869	5026	873	1873
RIT	15112	23635	28005	29627	5992	8523

Bron: Statistiek Vlaanderen - Bevolkingsprojecties | provincies.incijfers.be

Aantal 60-79-jarigen	2000	2020	2030	2040	groei 2020-2040	groei 2000-2020
Beerse	2214	3697	4539	4599	902	1483
Vosselaar	1589	2417	3041	2982	565	828
Turnhout	7328	9152	10200	10244	1092	1824
Oud-Turnhout	2014	3318	3660	3577	259	1304
RIT	13145	18584	21440	21402	2818	5439

Bron: Statistiek Vlaanderen - Bevolkingsprojecties | provincies.incijfers.be

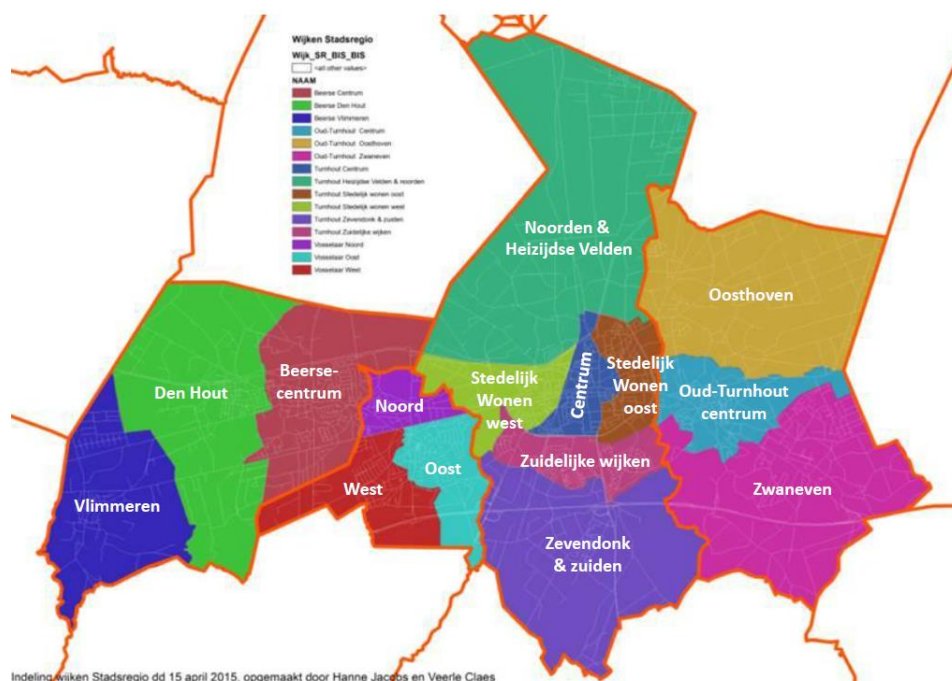
Aantal 80-plussers	2000	2020	2030	2040	groei 2020-2040	groei 2000-2020
Beerse	332	936	1239	1653	717	604
Vosselaar	169	593	822	1123	530	424
Turnhout	1200	2687	3295	4000	1313	1487
Oud-Turnhout	266	835	1209	1449	614	569
RIT	1967	5051	6565	8225	3174	3084

Bron: Statistiek Vlaanderen - Bevolkingsprojecties | provincies.incijfers.be

Bij de analyse per gemeente merken we dat het grootste aantal senioren in Turnhout woont en dat ook daar de sterkste groei te verwachten is. De groeisnelheid van de 60+ en 60-79-jarigen neemt af, dat van de 80+ blijft ongeveer even sterk groeiend.

2.2 Wijkanalyse

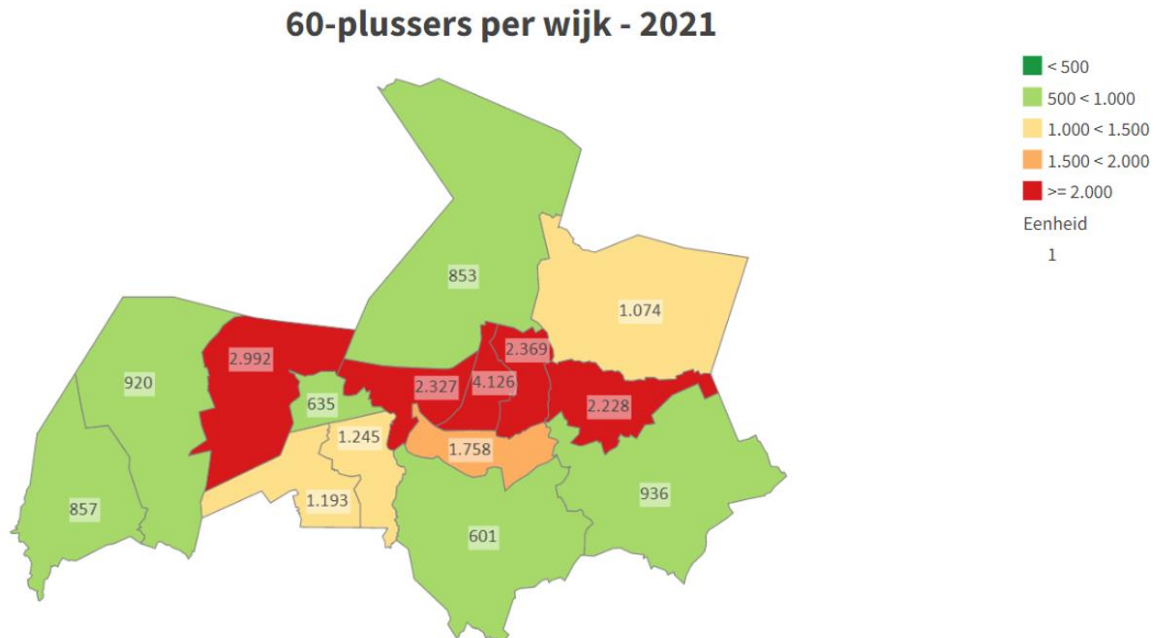
Om een beeld te krijgen van waar de 60+ en 80+ nu en in de toekomst (zullen) wonen in onze regio werd de prognose van de bevolking geëxtrapoleerd op wijkniveau. Hiervoor gebruiken we als startbasis de 15 wijken zoals ingedeeld op 15 april 2015.

Een belangrijke kanttekening in de berekeningswijze is dat prognoses in feite enkel gemaakt worden voor grote gebieden. Hoe meer men inzoomt naar een lagere schaal, hoe groter de foutenmarge

wordt. Bij een verdeling van de prognosecijfers naar wijkniveau kan er bijvoorbeeld geen rekening gehouden worden met mogelijke interne verhuisbewegingen binnen de regio. De cijfers gaan er dus van uit dat de (toekomstige) 60-plussers en 80-plussers in dezelfde wijk blijven wonen, terwijl dat niet altijd zo zal zijn.

60-plussers

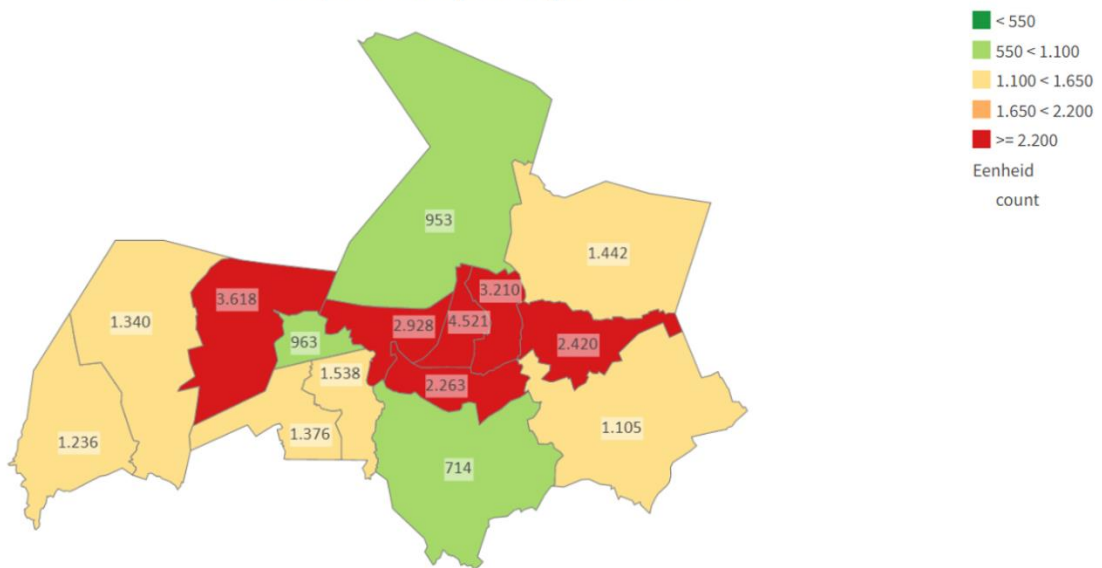

Effectief aantal 60-plussers in 2021 op wijkniveau

De meeste 60-plussers wonen in 2021 in Turnhout Centrum, Stedelijk Wonen Oost en West, Beerse Centrum en Oud-Turnhout Centrum.

De prognoses tonen aan dat het aantal 60-plussers de volgende 20 jaar zal toenemen met 23%. In Vosselaar Noord, Turnhout Heizijdse Velden en Noorden en Zevendonk is de stijging het zwakste. De verwachte stijging is het sterkste in Turnhout Stedelijk Wonen Oost (+842) en West (+601) en in Beerse Centrum (+626).

60-plussers per wijk - 2040

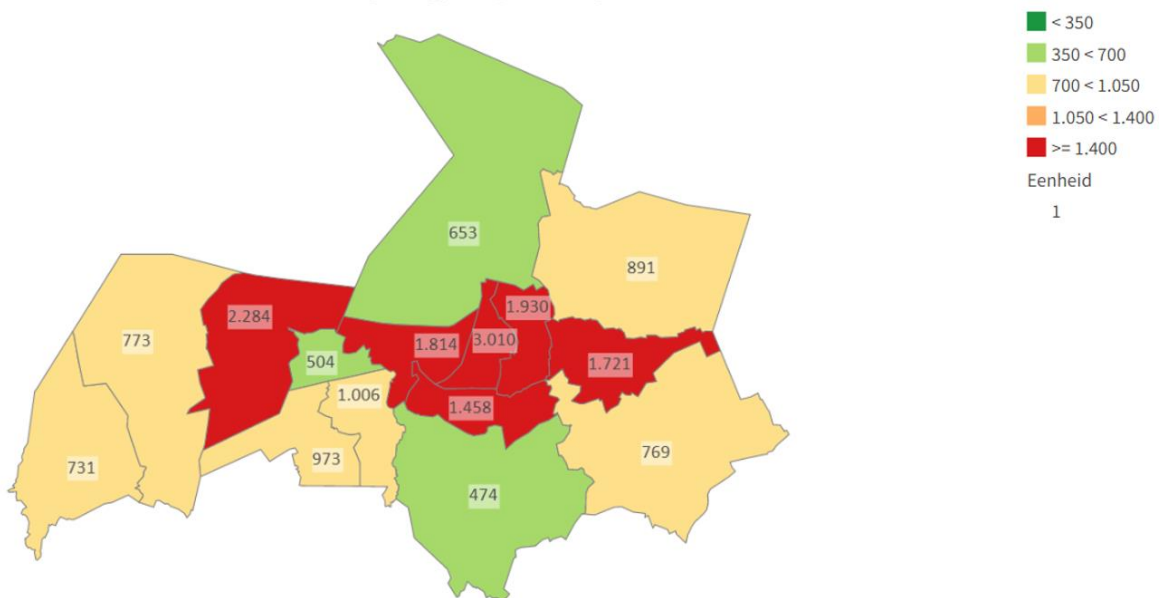

Prognose van het aantal 60-plussers in 2040 op wijkniveau

60-79-jarigen

In 2021 wonen de meeste 60-79-jarigen in Turnhoutse centrumwijken (Centrum, Oost & West), Turnhout Zuidelijke wijken en Beerse Centrum, gevolgd door Oud-Turnhout Centrum.

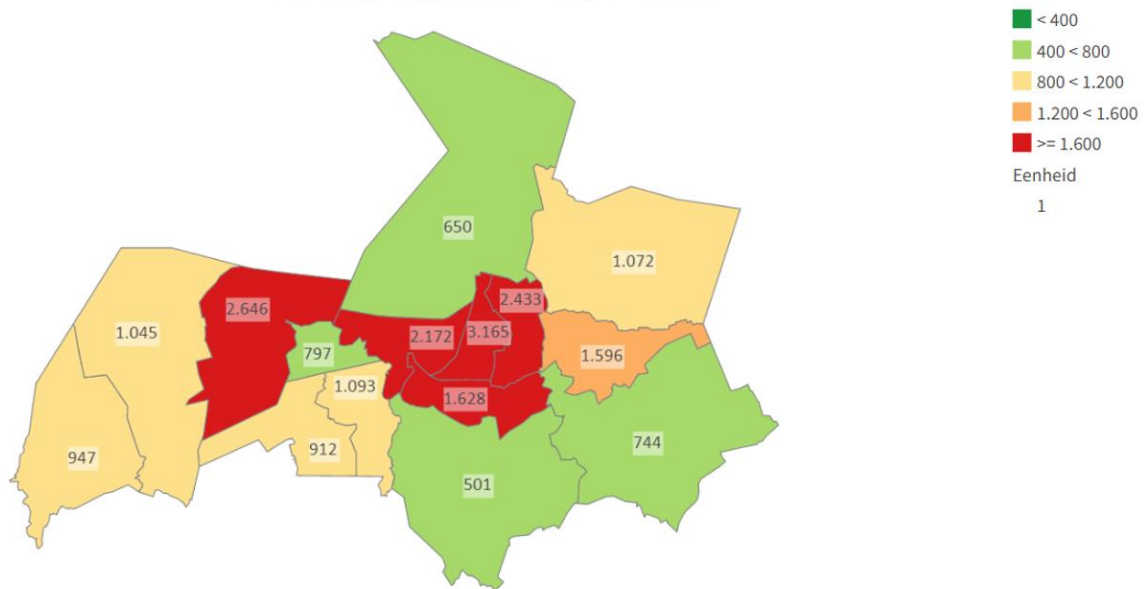
60-79-jarigen per wijk - 2021

Effectief aantal 60-79-jarigen in 2021 op wijkniveau

In 2040 zal het aantal 60-79-jarigen met 12 % toenemen. De groei situeert zich voornamelijk in Turnhout Stedelijk Wonen Oost (+503) en West (+358), Beerse Centrum (+362) en Den Hout (+272). Er zijn 4 wijken waar een daling wordt verwacht: Vosselaar West (-61), Oud-Turnhout Zwaneven (-25) en Oud-Turnhout Centrum (-125) en in mindere mate in Turnhout Heizijdse Velden en Noorden (-3).

60-79 jarigen per wijk - 2040

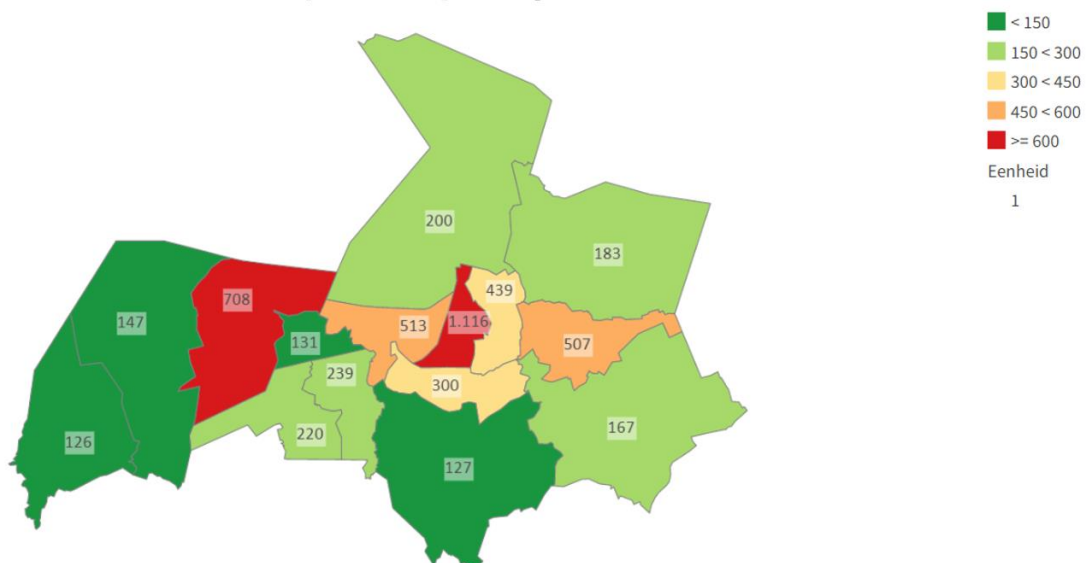

Prognose van het aantal 60-79-jarigen in 2040 op wijkniveau

80-plussers

Hieronder wordt een overzicht gegeven van de wijken volgens het aantal 80-plussers:

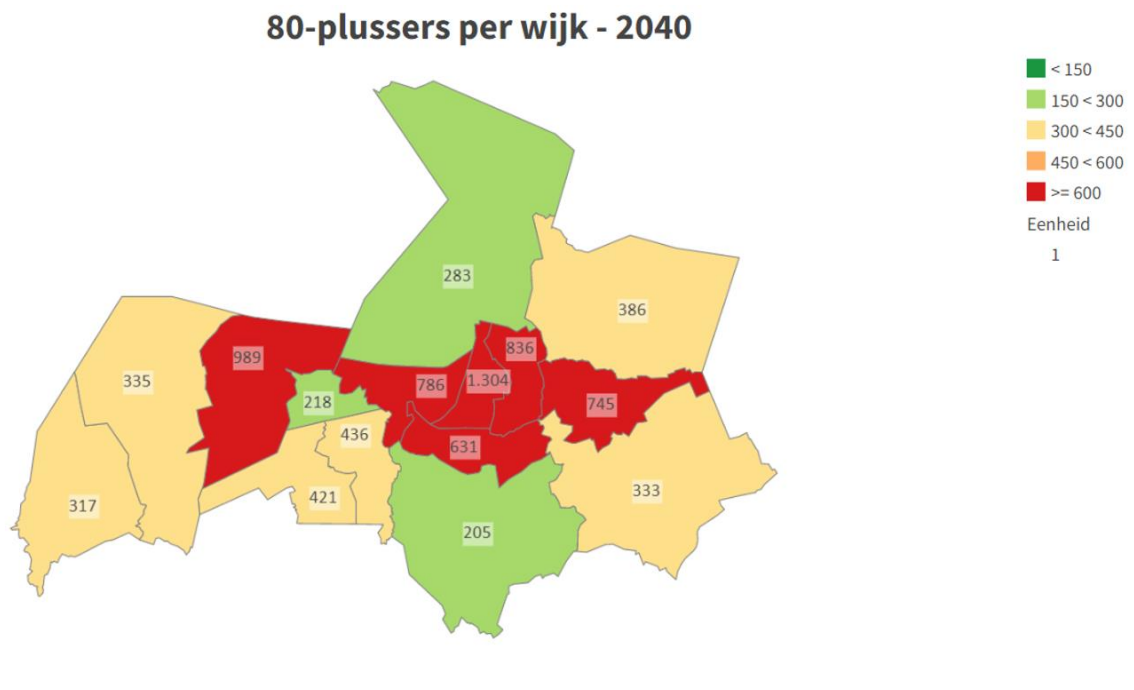
80-plussers per wijk - 2021

Effectief aantal 80-plussers in 2021 op wijkniveau

De 80-plussers (verwitting) wonen in 2021 vooral in de wijk Turnhout Centrum en Beerse Centrum. Ook de andere Turnhoutse centrumwijken (Oost & West) en Oud-Turnhout.

Tegen 2040 zal het aantal 80-plussers nog verder toenemen met 60%. De sterkste groei zal plaats vinden in Stedelijk Wonen Oost (+397) en de Zuidelijke Wijken (+331) in Turnhout. Beerse-centrum waar er 387 80-plussers bij zullen komen. In Turnhout vindt verder een sterke groei plaats in de zuidelijke wijken (+363 80-plussers) en stedelijk wonen oost (+300 80-plussers). Ook Oud-Turnhout springt in het oog met een sterk groei in de drie wijken (gezamenlijke toename van 607 80-plussers).

Prognose van het aantal 80-plussers in 2040 op wijkniveau

3) Levensloopbestendige gebieden

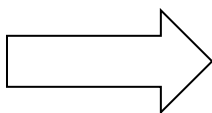
3.1 Uitgangspunten

Een levensloopbestendige gebied is “een gebied waar je je hele ‘wooncarrière’ kan blijven wonen. Niet alleen moet er een voldoende gedifferentieerd woningaanbod aanwezig zijn, ook de dagdagelijkse behoeften moeten op korte afstand van de woning beschikbaar zijn, en zorg moet – indien nodig – kunnen voorzien worden.”

Levensloopbestendige gebieden zijn met andere woorden, een duurzaamheidsconcept. Ze hebben het potentieel in zich om bewoners, al dan niet met een ondersteuning- of zorgbehoefte er levenslang te kunnen laten wonen. Dit sluit naadloos aan bij wat senioren zelf aangeven wat ze willen namelijk, zo lang mogelijk zelfstandig thuis wonen in de vertrouwde omgeving, ook wanneer er zorgbehoefte ontstaat. Ze geven de voorkeur aan een intergenerationele woonomgeving waar ze blijvend kunnen participeren aan het maatschappelijk leven en waar zorg in de buurt gebracht kan worden indien nodig.

Kenmerken van een levensloopbestendig gebied

- Diversiteit van woningen (verschillende typologieën)
- Toegankelijke woningen
- Toegankelijke woonomgeving
- Minimaal voorzieningenniveau
- Minimaal dienstenpakket
- Mogelijkheden tot participatie en welzijn
- Aanwezigheid van zorgleveranciers
- Duurzaamheid
- Mobiliteit

- Alle kenmerken moeten aanwezig zijn
- Op elkaar afgestemd
- Antwoord formuleren op de vragen van de bewoners.

Het heeft geen zin woningtypes en/of woonvormen voor ouderen te voorzien in afgelegen gebieden waar de ouderen door gebrek aan een aangepast hulp- en dienstverleningsaanbod, openbaar vervoer, activiteiten, ... niet kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven en hierdoor dreigen in de eenzaamheid terecht te komen. Er werd gekeken naar verschillende modellen die de criteria van zo'n levensloopbestendig gebied beschrijven. Zo spreekt men over het model van de woonzorgzone/ woonservicegebied, het STAGG-model, ... Alle modellen richten zich op 3 basiscriteria namelijk:

- (1) wonen,
- (2) welzijn en zorg
- (3) dienstverlening.

De actualisatie focust zich op de eerste 2 basiscriteria.

3.2 Criterium levensloopbestendig gebied

3.2.1 Criterium wonen

3.2.1.1 Woningtypes en woonvormen voor senioren

Een levensloopbestendig gebied streeft ernaar om in een aangepast woonaanbod te voorzien voor alle inwoners, ongeacht de hulpvraag. Meer specifiek voor senioren zijn de meest gekende woningtypes de woonzorgcentra en de serviceflats/assistentiewoningen. Er zijn echter nog heel wat andere woonvormen of woningtypes die uitermate geschikt zijn voor ouderen.

In de volgende hoofdstukken wordt op alle gekende woonvormen ingezoomd.

3.2.1.2 Woonzorgcentra

“Een woonzorgcentrum is een woonzorgvoorziening waar in een aangepaste infrastructuur en binnen een organisatorisch geheel zorg en ondersteuning wordt geboden in een thuisvervangend milieu, aan ouderen met een complexe zorg- en ondersteuningsvraag, die er permanent verblijven.”

Hoewel uitgegaan wordt van zo lang mogelijk zelfstandig wonen van de oudere, lukt dat niet altijd. Op een bepaald moment is de hulpbehoefte zo groot, dat een continue zorg noodzakelijk wordt. De woonzorgcentra (WZC) kunnen hier voor instaan.

Het is niet wenselijk noch financieel haalbaar in elk levensloopbestendig gebied een woonzorgcentrum te voorzien. Toch is het opportuun om deze WZC in kaart te brengen omdat het voorzien van andere woonvormen en woningtypes voor ouderen, in de buurt van een WZC omwille van o.a. budgettaire overwegingen, vaak aan te raden is. De WZC kunnen bovendien een heel belangrijke rol spelen in buurtgericht werken en een gebiedsgericht zorgaanbod.

Op 1 november 2022 zijn er 930 woonegelegenheden in WZC in de Regio In Transitie. Deze liggen als volgt verspreid over de gemeenten:

- Beerse: 185 woonegelegenheden in 2 WZC
- Vosselaar: 79 woonegelegenheden in 1 WZC
- Turnhout: 498 woonegelegenheden in 5 WZC
- Oud-Turnhout: 168 woonegelegenheden in 1 WZC

De geplande bouw van een nieuw WZC met 135 bedden in Turnhout (Niefhout), is voorzien voor eind 2025.

De programmatie van WZC is tot 31 december 2025 opgeschort. Dat betekent dat er geen bijkomende woonegelegenheden via voorafgaande vergunning kunnen toegekend worden voor nieuwe initiatieven noch voor de uitbreiding van bestaande woonzorgcentra.

3.2.1.3 Centra voor kortverblijf

“Een centra voor kortverblijf is een woonzorgvoorziening waar, in een aangepaste infrastructuur en gedurende een beperkte periode, zorg en ondersteuning aangeboden wordt aan mensen met een vraag naar zorg en ondersteuning in het kader van **respitzorg**. Mensen krijgen hier **tijdelijk**

huisvesting en worden begeleid in het terug naar huis gaan (of naar een thuisvervangende omgeving) waarbij de continuïteit van zorg wordt gewaarborgd.” Er bestaan 3 types kortverblijf.

- Type 1 is deze waar **respijtzorg** wordt aangeboden aan ouderen met een zorg – en ondersteuningsvraag. Dit type kortverblijf kan enkel in een WZC of centrum voor herstelverblijf worden georganiseerd. Gebruikers kunnen er max. 60 opeenvolgende dagen verblijven of max 90 dagen in de periode van 1 kalenderjaar in hetzelfde centrum. Het centrum type 1 kan een bijkomende erkenning krijgen als **centrum voor oriënterend kortverblijf**. Dit is voor gebruikers die thuis wonen en tijdelijk een interdisciplinair, intensief observatie- en begeleidingstraject nodig hebben om hen naar het meest passende woonzorgaanbod toe te leiden.

In RIT zijn er 3 centra type 1 voor kortverblijf:

Turnhout: 7 plaatsen (4 in WZC De Wending 4, 3 in WZC St. Lucia)

Beerse: 13 (WZC Home Heiberg)

- Type 2 is deze waar respijtzorg wordt aangeboden voor andere specifieke doelgroepen vanaf 18 jaar. Meer specifiek voor mensen met jongdementie en/of een levensbedreigende ziekte.
- Type 3 is deze waar respijtzorg wordt aangeboden aan ernstig zieke kinderen en jongeren t.e.m. 18 jaar.

De programmatie van woonzorgcentra (en centra voor kortverblijf) is **tot eind 2025 opgeschort**. Dat betekent dat er geen bijkomende woongelegenheden via voorafgaande vergunning kunnen toekennen voor nieuwe initiatieven noch voor de uitbreiding van bestaande woonzorgcentra.

3.2.1.4 Assistentiewoningen

Het besluit van de Vlaamse Regering betreffende de groepen van assistentiewoningen definieert een assistentiewoning (hierna AW) als volgt: “een woonzorgvoorziening waar in aangepaste infrastructuur en binnen een organisatorisch geheel, ouderen zelfstandig en permanent verblijven. Waarbij gedurende de dag en de nacht permanentie georganiseerd wordt en waarbij zorg en ondersteuning wordt aangeboden waarop de gebruiker **facultatief** een beroep kan op doen.” Een assistentiewoning is een individuele aangepaste woning of wooneenheid waarin de bewoner zelfstandig verblijft en een beroep kan doen op zorg.

Het is in eerste instantie gericht op 65-plussers.

Op 1 november 2022 waren in RIT 520 assistentiewoningen (460 erkende en 60 nog niet erkende)

De assistentiewoningen liggen als volgt verspreid over de gemeenten:

- Beerse: 127 AW (2 vestigingen)
- Vosselaar: 31 AW (2 vestigingen)
- Turnhout: 224 AW (224 erkend en 60 nog in aanbouw (nog niet erkend)) (5 vestigingen)
- Oud-Turnhout: 78 AW (2 vestigingen)

Opmerkingen:

- In Beerse – Vlimmeren werden op de hoek Hoogstraat – Dorpsstraat pas nog 15 AW vergund. Deze zijn nog niet in uitvoering.
- In Turnhout zijn de 60 nog niet erkende AW (Houthaven) in aanbouw op de site van SLIM Turnhout. Zij worden in de 2de helft van 2023 opgeleverd.
- De 45 niet erkende AW gelegen in de Eigenaarsstraat zijn niet langer opgenomen in het overzicht. Ze worden nu geafficheerd als een 'Residentie'. Er is niets terug te vinden over dienstverlening of zorg. In die zin onderscheiden ze zich niet langer van andere "residenties".
- Tot eind december 2021 moesten assistentiewoningen niet persé erkend zijn, zich aanmelden bij het Agentschap Zorg en Gezondheid was voldoende. Omdat in de praktijk hier vaak misbruik van gemaakt werd, is er nu een wijziging in de regelgeving gekomen. Een aangemelde groep van assistentiewoningen die uiterlijk op 31 december 2021 geen ontvankelijke erkenningsaanvraag heeft ingediend, kan niet langer als groep van assistentiewoningen worden uitgebaat. In dat geval moet de werking als groep van assistentiewoningen stopgezet worden, met voorafgaande melding van de vrijwillige stopzetting van de uitbating aan het agentschap, en de voorziening voor 1 januari 2022 wijzigen naar een andere woonvorm.

In Turnhout situeren alle assistentiewoningen zich in de wijken Turnhout Centrum en Turnhout Stedelijk Wonen West. In de zone Grote Markt – Albert Van Dijkstraat – Stationsomgeving liggen ca. 54,5 % van het totaal aantal regionale (gegroepeerde) assistentiewoningen.

3.2.1.5 Andere woonvormen

Ouderen hebben uiteraard meer keuzes dan een assistentiewoning of een woonzorgcentrum. Enkele mogelijkheden zijn:

- Individueel aangepaste woningen: zijn woningen die aangepast zijn aan de individuele noden van de oudere;
- Aanpasbare woning: is een woning die zo ontworpen en gebouwd is dat je ze met minimale structurele ingrepen en met een lage kostprijs gemakkelijk kan ombouwen tot een rolwagenaangepaste woning. In Turnhout loopt hieromtrent momenteel een twee jaar durend pilootproject waarbij zowel publieke als private actoren betrokken worden;
- Rolstoeltoegankelijke woning: is een woning die zo ontworpen is dat je je als rolwagengebruiker overal zelfstandig in de woning kan verplaatsen;
- Zorgwonen (kangoeroewonen) is het creëren van een kleinere woongelegenheid binnen een bestaande woning zodat maximaal twee oudere of hulpbehoevende personen kunnen inwonen. De Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening heeft de mogelijkheid tot zorgwonen sinds 2009 decretaal vastgelegd.
- Plaatsen van een tijdelijke zorgunit in de tuin.
- Groepswonen voor ouderen houdt in dat een aantal ouderen besluiten om samen in één huis te wonen met de bedoeling zo lang mogelijk voor elkaar te blijven zorgen. Een 'groepswoning' bestaat meestal uit gemeenschappelijke delen (bv. woonkamer, wasplaats, ...) en privéruimtes (slaapkamer, badkamers, ...);
- Ondersteund groepswonen is het groepswonen zoals hierboven aangegeven maar met begeleiding van een professionele zorgverlener;

- Intergenerationeel wonen is wonen met verschillende generaties onder 1 dak (vaak in familieverband);
- Student in huis is een studentenhuysvesting waarbij de oudere een student in huis neemt onder bepaalde voorwaarden. Er kunnen afspraken gemaakt worden in het kader van wederzijdse hulp en ondersteuning.

Van deze woonvormen werden de aanwezige aantallen voor RIT niet in kaart gebracht. Deze initiatieven zijn dikwijls niet gekend bij de administratie en zijn op vandaag nog vrij weinig aanwezig. Er zijn wel projecten lopende om deze woonvormen te stimuleren.

3.2.1.5 Betaalbaarheid van het wonen

De betaalbaarheid is een heel belangrijk aspect. Het is echter niet eenvoudig om “betaalbaarheid” goed te definiëren. De term 'betaalbaar wonen' is immers nergens in regelgeving gedefinieerd.

Eén van de definities van betaalbaarheid:

“Betaalbaarheid drukt de uitdaging uit waarmee elk huishouden wordt geconfronteerd om de kosten van zijn huidige of potentiële woonsituatie, enerzijds, en de niet-woonuitgaven, anderzijds, binnen de beperkingen van zijn inkomen, in evenwicht te houden.” (Stone 2006, p.151)

Om de betaalbaarheid van wonen te beoordelen moet de relatie worden gelegd tussen de woonuitgaven en het inkomen. **Verschillende methoden zijn mogelijk.** (Kristof Heylen, 2019)

De 2 meest gebruikte zijn:

1. De woonquote

Dit is de verhouding tussen de woonuitgaven (huur of afbetaling lening) t.o.v. het beschikbare inkomen. Hierbij hanteren we in België de denkbeeldige grens van 30% van het beschikbare inkomen. Dit betekent dat wonen als onbetaalbaar wordt aanzien zodra men meer dan dit percentage van het beschikbare inkomen aan wonen besteedt.

- 2. De Budgetmethode of de methode van het resterend inkomen (R.I)** : dit is het beschikbare inkomen/budget na aftrek van de woonuitgaven. Hierbij wordt enkel het bedrag, dat gespendeerd wordt aan puur de huur of afbetaling van een woning, in aanmerking genomen. Bijkomende uitgaven, zoals verzekering van het pand, uitgaven voor onderhoud,... worden niet meegenomen bij deze berekening. Deze indicator wordt vervolgens afgewogen tegen de budgetnorm. Dit is een standaard die aangeeft over welk bedrag een gezin minimaal moet kunnen beschikken om menswaardig te kunnen deel uitmaken van de maatschappij. In het kader van betaalbaarheid betekent dit dat wonen ‘onbetaalbaar’ is indien het aandeel van de woonuitgaven in het inkomen zo groot is dat de consumptie van de andere noodzakelijke goederen in het gedrang komt (Stone, 2006).

Met deze aanpak – per type huishouden – wordt een mand met minimaal noodzakelijke goederen en diensten bepaald die een menswaardige deelname aan de samenleving mogelijk maakt. Zodra de inhoud van deze mand is vastgelegd, worden prijzen berekend en toegevoegd om de normen op te stellen. Wanneer de (normatieve) woonkosten uit deze korf worden gehaald, verkrijgen we normen voor het resterend inkomen. Als het residueel inkomen onder deze norm ligt, wordt wonen als 'onbetaalbaar' beschouwd. (Stone, 2006; Hancock, 1993; Freeman et al., 2000).

Op EU-niveau bestaat er momenteel geen betaalbaarheidsindicator die de methode van het resterend inkomen gebruikt.

Wat stellen we in de praktijk vast?

- Als we in de gemeenten Beerse, Turnhout, Oud-Turnhout en Vosselaar kijken naar de huidige wachtlijsten bij de bestaande assistentiewoningen, stellen we vast dat de **initiatieven met de grootste wachtlijsten, ook de goedkopere AW aanbieden**. Terwijl assistentiewoningen met een dagprijs in het luxe segment (+€42/dag) geen wachtlijst hebben en eerder kampen met heel wat leegstaande assistentiewoningen.

In Beerse, Turnhout, Oud-Turnhout en Vosselaar zijn er geen sociale assistentiewoningen. Een sociale assistentiewoning is “een assistentiewoning die aan de bewoner wordt verhuurd op grond van een overeenkomst voor de verhuring van een sociale huurwoning met toepassing van titel VII van het decreet van 15 juli 1997 houdende de Vlaamse Wooncode.”

De sociale huisvestingsmaatschappijen kunnen – samen met een zorgpartner – assistentiewoningen bouwen voor mensen met een beperkt inkomen. Er gelden bijzonder erkenningsvoorwaarden voor sociale assistentiewoningen, die ook afgestemd zijn op de regels voor de verhuring van een sociale woning opgenomen in de Vlaamse Wooncode. De beheersinstantie en de bewoner van een sociale assistentiewoning sluiten enkel een overeenkomst die betrekking heeft op de zorg- en dienstverlening. Het genotsrecht van de sociale assistentiewoning wordt geregeld in een overeenkomst die wordt gesloten volgens de bepalingen van titel VII van de Vlaamse Wooncode.

Besluit:

We stellen dus vast dat naast het gebiedsgerichte aspect ook de **betaalbaarheid** een doorslaggevende factor blijkt te zijn in de beslissing of men wil verhuizen naar een assistentiewoning en naar welke assistentiewoning men dan wil verhuizen. Een performant aanbod en goede spreiding van betaalbare assistentiewoningen is dus noodzakelijk.

3.2.2 Criterium welzijn en zorg

Senioren kiezen bij voorkeur voor een omgeving van welzijn. Het gaat hierbij over het potentieel dat het gebied heeft om zijn inwoners zich goed te kunnen laten voelen. Dat gaat o.a. over toegankelijkheid, bereikbaarheid, kansen op ontmoeting en participatie, activiteit ... en de nabijheid van voorzieningen en zorg, indien nodig. Bij voorkeur beschikt een levensloopbestendig gebied over een 24/7 ondersteuning- en zorgkruispunt dat zowel een coördinatie- als een zorgrol kan opnemen.

Naast woonzorgcentra en ziekenhuizen zijn er ook de lokale dienstencentra en hun antennes die zorgfuncties kunnen opnemen. Ook de thuiszorg is belangrijk. Niettegenstaande thuiszorgdiensten een cruciale rol kunnen spelen in het ondersteunen van ouderen bij hun wens om langer thuis te kunnen blijven wonen, worden ze in deze analyse niet expliciet vermeld. Deze diensten zijn momenteel in transitie. Ze gaan steeds meer wijkgerichte georganiseerde zorg- en dienstverlening aan huis bieden en zijn in die zin eveneens een belangrijke partner in het realiseren van een levensloopbestendig gebied.

3.2.2.1 Lokale dienstencentra

“Een lokaal dienstencentrum (LDC) is een woonzorgvoorziening die in een buurt een verbindende, preventieve en laagdrempelige werking ontwikkelt. Zij ondersteunen, met prioritaire aandacht, ouderen, mantelzorgers en kwetsbare mensen, om hun zelfredzaamheid en sociaal netwerk te versterken. Lokale dienstencentra vormen een kernactor binnen de zorgzame buurt. Ze spelen een belangrijke rol in het versterken van de sociale cohesie in de buurt. Het accent ligt minder op het aanbieden van verplichte activiteiten maar eerder op het stimuleren van de sociale cohesie in de buurt. Activiteiten zijn daarbij een hefboom om de doelstelling waar te maken en een aantal opdrachten in de buurt te realiseren, in nauwe samenspraak met de gebruikers, buurtbewoners, lokale verenigingen en organisaties. Dit zal zowel binnen de eigen infrastructuur van het lokaal dienstencentrum kunnen als op andere locaties of in gedecentraliseerde antennes.

De Regio in Transitie heeft 5 lokale dienstencentra.

- Beerse: 1
- Oud-Turnhout: 1
- Turnhout: 3

3.2.2.2 Dagopvang

Er zijn 2 types dagopvang:

1. **Centra voor dagopvang (CADO: Collectieve Autonome Dagopvang)**

Dagopvang gekoppeld aan initiatieven **gezinszorg of aanvullende thuiszorg** (CADO, NOAH,..) Het dagverzorgingscentrum verstrekt alleen zorg- en dienstverlening aan gebruikers aan wie gezinszorg of aanvullende thuiszorg wordt verstrekt door een erkende dienst voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg.

Gerealiseerd: 1 CADO Vosselaar

Gepland: 1 CADO verbonden aan Zorggroep Orion – timing realisatie momenteel nog onduidelijk.

2. **Centra voor dagverzorging**

Deze dagverzorgingscentra zijn verbonden aan een andere **intramurale zorgvoorziening, meestal WZC.**

“Deze heeft de opdracht, de gebruikers van 65 jaar en ouder in daartoe bestemde lokalen, dagverzorging, alsook geheel of gedeeltelijk, de gebruikelijke persoonsverzorging en huishoudelijke hulp te bieden. Ze zetten in op zinvolle dagbesteding, ontspanning en het stimuleren van sociale contacten.”

Het aantal centra voor dagopvang en dagverzorgingscentra is onderhevig aan Vlaamse programmacijfers. Deze voorziet voor **alle** gemeenten van de Regio in Transitie één dagverzorgingscentrum.

Er zijn in de Regio in Transitie 2 initiatieven van dagopvang operationeel:

- Centrum voor dagopvang in Vosselaar.
- Centrum voor dagverzorging in Turnhout, gekoppeld aan het Woonzorgcentrum St. Lucia.
- Er is een bijkomend centrum voor dagopvang (CADO) gepland in Turnhout. Dit is een samenwerking tussen Thuiszorg Kempen en Zorggroep Orion.

3.2.2.3 Buurthuizen

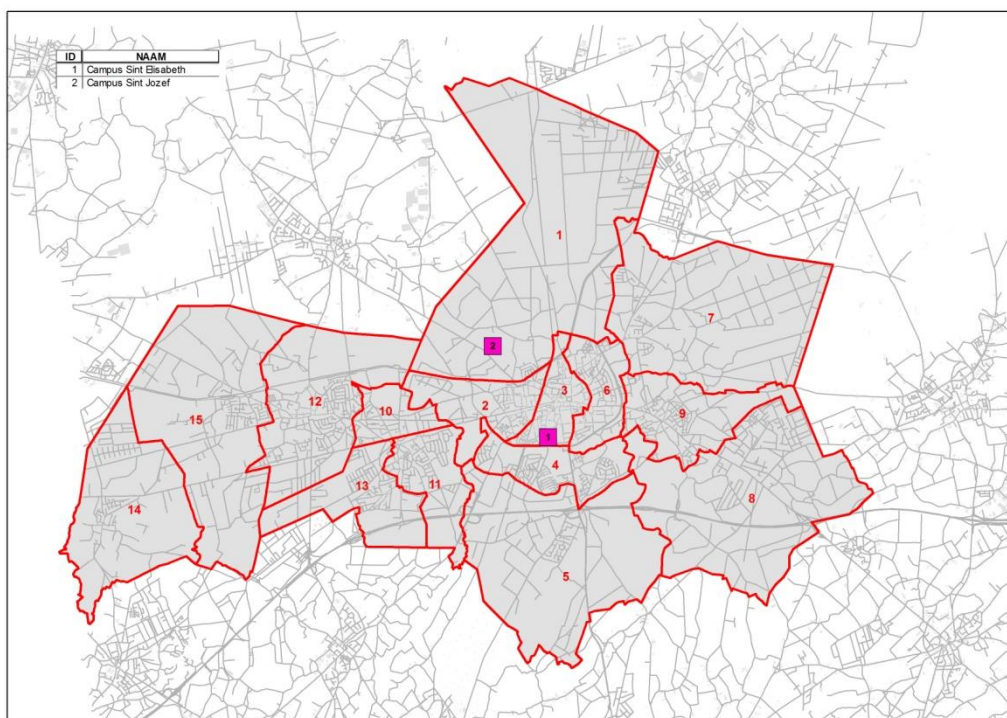
Buurthuizen zijn ontmoetingsplaatsen voor alle bewoners van de wijk. Deze huizen draaien voornamelijk op vrijwilligers. De werking, draagkracht, cultuur en openheid van de buurthuizen zijn verschillend.

Onderstaande kaart geeft een beeld van de buurthuizen in Turnhout in 2022.

- 't Stokt – Hertoginstraat
- Brug 2v – Rood Kruisstraat
- Jef Buyckxstraat – speelplein in de wijk
- Gulden Vellekens – Valkenierstraat (DE ARK)
- Piepenholleke – Lakenwever straat (LIGO)
- Kroonstraat (DE ARK)
- Acacialaan (DE ARK)
- Goededagstraat (DE ARK)
- Parkwijk (DE ARK)
- 't Geburt: De Merodelei
- Den Brand – jeugddienst (DE ARK)

3.2.2.4 Ziekenhuizen

In een algemeen ziekenhuis (geen categoriaal of universitair ziekenhuis) kan men dag en nacht terecht voor medische, gespecialiseerde hulp, zoals interne geneeskunde, heelkunde, cardiologie, ... Er is ook een specifieke dienst voor oudere mensen die vaak meerdere gezondheidsproblemen hebben.

In de Regio in Transitie is er één algemeen ziekenhuis aanwezig nl. AZ Turnhout, verdeeld over 2 campussen Sint-Elisabeth en AZ Sint-Jozef. Op termijn gaan beide ziekenhuizen fuseren op de locatie van AZ Sint-Jozef.

3.2.3 Criterium dienstverlening

In 2016 werden verschillende criteria inzake dienstverlening geanalyseerd. Aangezien de evaluatie zich in 2022 focust op een kwantitatieve (cf. de impact van de demografische prognoses in functie van het actuele aanbod aan woon(zorg)voorzieningen) en een kwalitatieve analyse wordt dit deel in 2022 niet geactualiseerd.

3.3 Afbakening levensloopbestendige gebieden in de gemeenten Beerse, Oud-Turnhout, Turnhout en Vosselaar

In 2016 werden de levensloopbestendige gebieden afgebakend. We overlopen de gebieden en actualiseren de woon(zorg)voorzieningen.

3.3.1 Beerse Vlimmeren

In de kern van Vlimmeren wordt voldoende 'centraliteit' vastgesteld met voldoende basisvoorzieningen om hier woon(zorg)voorzieningen i.c. assistentiewoningen te voorzien. Hierdoor wordt **Vlimmeren afgebakend als een levensloopbestendig gebied**. Recent werd een vergunning afgeleverd voor het bouwen van 15 assistentiewoningen op de hoek Hoogstraat – Dorpsstraat.

3.3.2 Beerse Centrum en Den Hout

Beerse Centrum en Den Hout worden voorlopig beschouwd als een ruimtelijk aaneengesloten geheel. Voornamelijk in de omgeving van het Kerkplein zijn er veel basisvoorzieningen aanwezig net als op de as van Kapellaan-Lindestraat-Vredestraat-Schoolstraat.

Momenteel zijn er reeds 127 assistentiewoningen aanwezig verspreid over twee locaties. Op deze twee locaties zijn er tevens 185 bedden in twee woonzorgcentra. Omwille van de centrumfunctie oefenen zij een aantrekkingskracht uit op de nabije omgeving.

Beerse Centrum en Den Hout worden als een **volwaardig levensloopbestendig gebied** afgebakend.

3.3.3 Vosselaar

De drie wijken in Vosselaar worden als één geheel beschouwd. De basisvoorzieningen zijn voornamelijk ten zuiden van de Steenweg op Antwerpen te vinden in de omgeving van de Cingel en de Bolk. In de buurt van deze omgeving zijn reeds 17 assistentiewoningen gerealiseerd. Iets verderop langs de Steenweg op Antwerpen zijn er 14 gerealiseerd. Aan de rand van Vosselaar is een woonzorgcentrum met 79 bedden. **Vosselaar wordt in zijn geheel als levensloopbestendig gebied** afgebakend.

3.3.4 Turnhout Centrum (incl. Heizijdse Velden & Noorden, speelkaartenwijk en Zevendonk)

Turnhout-centrum wordt in dit kader als één geheel beschouwd. Wel blijven de drie wijken als aparte eenheden beschouwd om in een volgende fase de ruimtelijke spreiding over het centrum van Turnhout voldoende in kaart te kunnen brengen. Het centrum van Turnhout kent bijzonder veel basisvoorzieningen met uitzondering van de uiterste oost- en uiterste westrand. De "Speelkaartenwijk" die bij het Turnhoutse Stedelijk Wonen West is opgenomen heeft te weinig basisvoorzieningen om als levensloopbestendig gebied afgebakend te worden. Vandaar dat deze bij Turnhout Centrum wordt gevoegd.

Op dit ogenblik zijn er in Turnhout Centrum 224 erkende assistentiewoningen, verspreid over meerdere locaties in de omgeving Grote Markt-Albert Van Dijckstraat en Nieuwe Kaai.

Daarnaast zijn er 498 bedden in vijf woonzorgcentra. Omwille van de centrumfunctie oefenen zij een aantrekkingskracht uit op de nabije omgeving.

Heizijdse Velden is een toekomstig woonontwikkelingsgebied waar op termijn nog 2.800 woningen bij zullen komen. Op dit ogenblik zijn in deze omgeving nog te weinig woningen en basisvoorzieningen aanwezig waardoor deze wijk voorlopig nog gekoppeld wordt aan Turnhout Centrum. In het gebied zijn al wel 104 bedden in een woonzorgcentrum en een dagverzorgingscentrum aanwezig.

In Zevendonk zijn er zeer beperkt basisvoorzieningen aanwezig. Deze voorzieningen liggen voornamelijk verspreid langs de Kapelweg. Dit doet de vraag rijzen of het, in vergelijking met het beperkt aantal zestig- en tachtigplussers, voldoende vraag naar assistentiewoningen genereert en voldoende potentie heeft om een rendabel project voor assistentiewoningen (objectieve behoefte voor ca. 12 à 15 AW (zie verder)) te ontwikkelen.

De validatiegroep oordeelde in 2016 dat de combinatie te weinig (geclusterde) basisvoorzieningen en de beperkte potentiële vraag naar AW, onvoldoende is om Zevendonk en het zuiden momenteel als een levensloopbestendig gebied te kunnen afbakenen. Vandaar dat deze gekoppeld wordt aan Turnhout Centrum. In Zevendonk zelf zijn momenteel nog geen assistentiewoningen aanwezig.

3.3.5 Turnhout Schorvoort

Er is een sterke concentratie van basisvoorzieningen terug te vinden aan de Schorvoortstraat. Momenteel zijn er nog geen assistentiewoningen in Schorvoort aanwezig. **Schorvoort** wordt door de validatiegroep afgebakend als **levensloopbestendig gebied**.

3.3.6 Turnhout Parkwijk

In de wijk Parkwijk zijn er niet enorm veel basisvoorzieningen maar ze zijn wel sterk gecentraliseerd rond het 'centrale' punt aan het Lode Peetersplantsoen. Omwille van deze centraliteit besliste de validatiegroep om de **Parkwijk** wel als **levensloopbestendig gebied** af te bakenen waarbij eventuele assistentiewoningen in de buurt van dit centrale punt voorzien zouden kunnen worden. Er zijn nog geen assistentiewoningen aanwezig.

3.3.7 Oud-Turnhout Oosthoven

Er zijn voldoende basisvoorzieningen aanwezig. Momenteel zijn er nog geen assistentiewoningen. **Oosthoven** wordt door de validatiegroep afgebakend als **levensloopbestendig gebied**.

3.3.8 Oud-Turnhout Centrum (incl. Zwaneven)

Er is een sterk geclusterd aanbod aan voorzieningen waardoor Oud-Turnhout Centrum werd afgebakend als een levensloopbestendig gebied met als aanbeveling om in de buurt van dit centrum in te zetten op assistentiewoningen.

Desondanks het feit dat in de wijk Zwaneven een grote zorgvraag zal ontstaan, werd vastgesteld dat er in de wijk te weinig basisvoorzieningen aanwezig zijn en degene die aanwezig zijn te ver van elkaar verspreid liggen langs de drukke Steenweg op Mol. Hierdoor besluit de validatiegroep om **Zwaneven voorlopig niet als levensloopbestendig gebied** af te bakenen en deze bij Oud-Turnhout Centrum bij te tellen.

4) Naar een programmatie voor de levensloopbestendige gebieden

Met de afbakening van de levensloopbestendige gebieden kan er nu op basis van de demografische prognoses een aanzet gegeven richting de behoefte aan woonzorgcentra en assistentiewoningen.

4.1 Woonzorgcentra (WZC)

Hoewel uitgegaan wordt van zo lang mogelijk zelfstandig wonen van de oudere, lukt dat niet altijd. Op een bepaald moment is de hulpbehoefte zo groot, dat een continue zorg noodzakelijk wordt. De woonzorgcentra (WZC) kunnen hier voor instaan. Een woonzorgcentrum biedt permanente opvang en verzorging aan ouderen.

Het is opportuun om de WZC in kaart te brengen omdat het voorzien van andere woonvormen en woningtypes voor ouderen in de buurt van een WZC, omwille van budgettaire overwegingen, vaak aan te raden is. De WZC kunnen bovendien een heel belangrijke rol spelen in een gebiedsgericht zorgaanbod.

4.1.1 Programmatiecijfer

Het aanbod en programmatiecijfer van WZC worden uitgedrukt in het aantal woongelegenheden. Per woongelegenheden kan 1 persoon in het woonzorgcentrum verblijven.

Het mogelijke aantal erkende woongelegenheden in woonzorgcentra per gemeente wordt door de Vlaamse Overheid opgelegd (programmatiecijfer). Om ervoor te zorgen dat er verspreid over heel Vlaanderen voldoende zorgaanbod is, berekent het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid per gemeente hoeveel zorgvoorzieningen er van elk type nodig zullen zijn. In tegenstelling tot assistentiewoningen kan **een gemeente dus niet zelf beslissen dit aantal uit te breiden**.

Voor de gemeenten Beerse, Oud-Turnhout, Turnhout en Vosselaar ligt het programmatiecijfer van 2015 (berekend op de behoefte aan woongelegenheden voor 2020) in totaal op 1.450. Dit programmatiecijfer wordt per gemeente als volgt onderverdeeld:

- Beerse: 272
- Vosselaar: 173
- Turnhout: 751
- Oud-Turnhout: 254

Het programmatiecijfer sinds 1 april 2022.

De berekening van deze programmatie gebeurt door het Agentschap Zorg en Gezondheid¹ op basis van onderstaande formule:

- 1 woongelegenheden per 100 ouderen in de leeftijdsgroep 65 tot 74 jaar;
- 4 woongelegenheden per 100 ouderen in de leeftijdsgroep 75 tot 79 jaar;
- 12 woongelegenheden per 100 ouderen in de leeftijdsgroep 80 tot 84 jaar;
- 23 woongelegenheden per 100 ouderen in de leeftijdsgroep 85 tot 89 jaar;
- 32 woongelegenheden per 100 ouderen in de leeftijdsgroep 90 jaar en ouder.

Het resultaat wordt vermenigvuldigd met 1,047. Ze nemen voor de berekening de bevolkingsprognose over 5 jaar.

De berekening gebeurt per gemeente of regio:

- voor een gemeente met minder dan 10.000 ouderen: de gemeente en de aangrenzende gemeenten, met uitzondering van die aangrenzende gemeenten met meer dan 10.000 ouderen waarvan het programmacijfer overschreden is;
- voor een gemeente met 10.000 ouderen of meer: de gemeente zelf.

Indien we deze voor de gemeenten Beerse, Oud-Turnhout, Turnhout en Vosselaar berekenen op basis van de demografische prognoses bekomen we onderstaande tabel:

	Aanbod		Berekening behoefte*				Saldo			
	Nu	Progr	2020	2025	2030	2035	2020	2025	2030	2035
Beerse	185	272	263	309	346	396	-78	-124	-161	-211
Vosselaar	79	173	162	196	237	270	-83	-117	-158	-191
Turnhout	498	751	721	794	896	964	-223	-296	-398	-466
Oud-Turnhout	168	254	241	286	323	350	-73	-118	-155	-182
Regio in Transitie	930	1450	1387	1585	1802	1981	-457	-655	-872	-1051

Voorlopig wordt de vooropgestelde programmatie niet uitgevoerd.

Wat stellen we vast in de praktijk?

- Tegen eind 2025 wordt door Armonea een nieuw WZC met 135 bedden gebouwd op de site van SLIM Turnhout.
- Er is wel wat leegstand in de WZC. Dit was al zo voor de coronacrisis maar zet zich nog steeds door, hetzij iets minder sterk. Hiervoor zijn diverse redenen:
 - Mensen gaan steeds later naar een WZC. De gemiddelde leeftijd van een bewoner van een WZC is 87 jaar (2020). Ze zijn dan ook vaker erg ziek en zorgbehoevend. De periode dat iemand in een WZC verblijft, wordt steeds korter. De hogere doorloopsnelheid maakt dat bedden sneller vrijkomen en dus ook sneller ingevuld moeten worden. De lange wachtlijsten zoals voorheen blijken zo goed als verdwenen. Toch zeker voor wat betreft de mensen met een matig tot zwaar zorgprofiel (mensen met een Katz score van B, C en Cd). Voor mensen met een laag

¹ <https://www.zorg-en-gezondheid.be/de-programmatie-van-woonzorgcentra>

zorgprofiel maar die vooral nood hebben aan toezicht en een gestructureerde omgeving (mensen met een Katz-score van O of A) zijn de wachtlijsten erg lang.

- Structurele onderfinanciering van de WZC nopen de uitbaters om voortdurend een economische oefening te maken, wil men kunnen blijven bestaan. In die zin geven de WZC de voorkeur aan het opnemen van financieel meer interessante zorgprofielen. Terwijl tot voor kort voornamelijk mensen met een Katz-score van B, C en Cd's een plaatsje kregen in een WZC, (RVT) lijkt de tendens nu ook steeds meer om mensen met een zorgprofiel B niet meer zo vaak op te nemen. Mensen met een zorgprofiel O of A, worden nog zelden in een WZC opgenomen. Hiervoor zijn nog wel lange wachtlijsten (ROB).
- Plotse grote leegstand door coronacrisis (overlijden en opnameverbod). Deze leegstand is niet onmiddellijk ingehaald.
- Betaalbaarheid: de dagprijzen werden de voorbije periode een paar keer geïndexeerd. In vele gevallen overstijgt ondertussen de maandelijkse verblijfskost het inkomen van de (potentiële) bewoner. Bewoners kunnen een financiële tussenkomst krijgen van het OCMW voor het betalen van de factuur van het WZC. Dit wordt echter veelal als een drempel ervaren
- De negatieve beeldvorming van WZC wordt nog versterkt door de coronacrisis.
- Een recent fenomeen is dat WZC afdelingen/bedden sluiten omwille van gebrek aan zorgpersoneel.
- Specifieke doelgroepen die niet het profiel hebben van een doorsnee bewoner van een WZC zoals mensen met jongdementie, mensen met een “gestabiliseerde” psychiatrische ziekte (jong/oud), mensen met een niet aangeboren hersenletsel (NAH), vinden vaak geen aangepaste opvang/residentiële zorg, laat staan in de omgeving waar ze oorspronkelijk woonden. In de praktijk worden zij vaak opgenomen in de reguliere WZC. Door een niet aangepaste accommodatie en een gebrek aan expertise rond deze specifieke doelgroepen in het WZC, wordt dit door beide partijen vaak als een belasting ervaren.

Welke opportuniteiten zijn er?

- Het ziet ernaar uit dat de gemeenten Beerse, Oud-Turnhout, Turnhout en Vosselaar de komende jaren geen behoefte hebben aan bijkomende WZ-bedden in de reguliere WZC zoals voorzien in de programmatie.
- Er zijn wel kansen voor de opvang van specifieke doelgroepen in WZC waarbij specifieke expertise aanwezig is in het WZC en naast zorg, een aangepaste woonomgeving en activiteiten aanbod wordt uitgebouwd. Deze bedden zijn hetzij geïntegreerd in de bestaande werking van het WZC hetzij in aparte WZC (cf. residentiële zorg voor mensen met dementie).

4.2 Assistentiewoningen

Het besluit van de Vlaamse Regering betreffende de groepen van assistentiewoningen definieert een assistentiewoning (hierna AW) als volgt: ‘een individuele aangepaste woning of wooneenheid waarin de bewoner zelfstandig verblijft en een beroep kan doen op zorg. Een AW is in eerste instantie

gericht op 65-plussers hoewel de praktijk leert dat ca. 90% van de bewoners van assistentiewoningen in RIT bewoond worden door 80-plussers.

4.2.1 Naar een programmatienorm

In het nieuwe decreet met betrekking tot de groepen van assistentiewoningen, werden de programmatiecriteria losgelaten. Voorheen lag het aantal mogelijke serviceflats vast per gemeente op basis van een programmatiecijfer dat door Vlaanderen werd bepaald. Nu is er geen limiet meer op het aantal AW. Elk nieuw initiatief wordt geacht binnen de programmatie te passen. **Gemeenten kunnen dus zelf bepalen al dan niet bijkomende AW te stimuleren.**

De vroegere Vlaamse programmatiecijfers waren gebaseerd op een schatting van hoe de bevolking in Vlaanderen de komende jaren zou aangroeien of verminderen (de bevolkingsprognose). Daarvoor werd 5 jaar vooruit gekeken. Het programmatiecijfer zegt dus hoeveel voorzieningen er nodig zijn over vijf jaar. De berekening die vroeger gehanteerd werd door de Vlaamse Gemeenschap lag op **2 serviceflats per honderd 60-plussers.**

Omdat er vanuit de praktijk aangevoeld wordt dat de Vlaamse programmatienorm niet accuraat genoeg is, werden er in 2016 alternatieve berekeningswijzen gehanteerd. Nergens vonden we een wetenschappelijk onderbouwde formule. Verschillende mogelijkheden werden naast elkaar gelegd.

In de studie 'ruimte voor ouderen' van de stad Gent vertrekt men van een behoefte van 3 assistentiewoningen per honderd 60-plussers. Zij vermoeden dat dit een meer realistische inschatting is omdat:

- Er momenteel, met de voormalige programmatiecijfers van serviceflats (nl. 2 SF/honderd 60-plussers) lange wachtlijsten zijn;
- Er is de tendens om mensen met een licht zorgprofiel (nl. O- en/of A-profiel op Katz-schaal) niet langer op te nemen in een woonzorgcentrum. Laat dit nu net de doelgroep zijn die door de AW wordt beoogd;
- De stad een grotere aantrekkingskracht heeft voor ouderen omwille van de hoge aanwezigheid van voorzieningen in de nabijheid.

In 2016 leidde dit tot veel discussie. In eerste instantie werd vanuit de praktijk aangegeven dat er beter gewerkt kan worden met de doelgroep van 80-plussers aangezien deze overeenkomt met ca. 95% van de bewoners van de assistentiewoningen in de gemeenten van de Regio in Transitie. Aangezien verwacht wordt dat de groep van de 80-plussers de volgende 15 jaar sterker gaat stijgen dan de groep van 60-plussers² wordt aangevoeld dat door een focus op de 80-plussers er een realistischer beeld geschept zal worden. Voor het inschatten van de behoefte aan assistentiewoningen gingen we verder op deze redenering.

² Zo stijgt het aantal 80-plussers van 5.123 in 2021 naar 8.225 in 2040 (+60%). Terwijl het aantal 60-plussers van 24.114 in 2021 stijgt tot 29.627 in 2040 (+23%)

Bedoeling is om het aantal benodigde assistentiewoningen t.o.v. 100 80-plussers te kalibreren in het basisjaar 2021 t.o.v. 2 à 3 AW per 100 60-plussers. Concreet betekent dit:

- De norm van 2 AW per 100 60-plussers in 2021 komt overeen met een norm van 10 AW per honderd 80-plussers;
- De norm van 3 AW per honderd 60-plussers in 2011 komt overeen met een norm van 15 AW per honderd 80-plussers.

Voor de aanzet tot programmatie/vraag in de toekomst worden dan de prognoses van de evolutie van de 80-plussers als basis genomen.

Stadsregio	aantal				Vraag (5+)	factor				fix factor			
	60+	75+	80+	325		2/100 (60+)	60+	75+	80+	10,08%	60+	75+	80+
2011	19307	6476	3325	325	422	2,00	5,61%	10,08%	10,08%	633	422	422	422
2015	21106	7516	4186	4186	473	2,00	5,61%	10,52%	10,52%	709	467	531	531
2020	23635	8318	5051	5051	522	2,00	5,61%	11,58%	11,58%	784	536	641	641
2025	26124	9549	5537	5537	560	2,00	5,61%	10,71%	10,71%	840	606	703	703
2030	28005	10802	6565	6565	585	2,00	5,61%	11,27%	11,27%	877	682	833	833
2035	29225	12141	7394	7394	593	2,00	5,61%	11,41%	11,41%	889	756	939	939
2040	29627	13472	8225	8225									
Beerse	aantal				Vraag (5+)	factor				fix factor			
	60+	75+	80+	533		2/100 (60+)	60+	75+	80+	10,91%	60+	75+	80+
2011	3521	1049	533	533	80	2,00	5,93%	10,91%	10,91%	120	80	80	80
2015	4010	1350	733	733	93	2,00	6,50%	11,75%	11,75%	139	103	110	110
2020	4633	1584	936	936	106	2,00	6,66%	13,32%	13,32%	159	121	140	140
2025	5299	1815	1055	1055	116	2,00	6,51%	12,78%	12,78%	173	138	158	158
2030	5778	2125	1239	1239	121	2,00	6,72%	13,11%	13,11%	182	162	186	186
2035	6073	2412	1419	1419	125	2,00	6,58%	12,88%	12,88%	188	184	213	213
2040	6252	2795	1653	1653									
Vosselaar	aantal				Vraag (5+)	factor				fix factor			
	60+	75+	80+	354		2/100 (60+)	60+	75+	80+	11,70%	60+	75+	80+
2011	2392	759	354	354	53	2,00	6,01%	11,70%	11,70%	79	53	53	53
2015	2628	882	453	453	60	2,00	6,29%	11,44%	11,44%	90	62	68	68
2020	3010	979	593	593	69	2,00	5,73%	14,14%	14,14%	103	68	89	89
2025	3432	1194	628	628	77	2,00	5,86%	11,44%	11,44%	116	83	94	94
2030	3863	1423	822	822	82	2,00	5,98%	12,56%	12,56%	122	99	123	123
2035	4078	1662	980	980	82	2,00	6,04%	13,07%	13,07%	123	116	147	147
2040	4105	1920	1123	1123									
Turnhout	aantal				Vraag (5+)	factor				fix factor			
	60+	75+	80+	1946		2/100 (60+)	60+	75+	80+	9,28%	60+	75+	80+
2011	10070	3663	1946	1946	215	2,00	5,30%	9,28%	9,28%	323	215	215	215
2015	10755	4053	2318	2318	237	2,00	5,49%	9,53%	9,53%	355	238	256	256
2020	11839	4336	2687	2687	258	2,00	5,27%	10,23%	10,23%	386	255	297	297
2025	12881	4830	2903	2903	270	2,00	5,39%	9,73%	9,73%	405	283	321	321
2030	13495	5262	3295	3295	281	2,00	5,22%	9,95%	9,95%	422	309	364	364
2035	14057	5922	3660	3660	285	2,00	5,40%	10,11%	10,11%	427	348	404	404
2040	14244	6433	4000	4000									
Oud-Turnhout	aantal				Vraag (5+)	factor				fix factor			
	60+	75+	80+	492		2/100 (60+)	60+	75+	80+	10,85%	60+	75+	80+
2011	3324	1005	492	492	74	2,00	6,01%	10,85%	10,85%	111	74	74	74
2015	3713	1231	682	682	83	2,00	6,39%	12,28%	12,28%	125	91	103	103
2020	4153	1419	835	835	90	2,00	6,11%	13,21%	13,21%	135	104	126	126
2025	4512	1710	951	951	97	2,00	6,32%	11,83%	11,83%	146	126	143	143
2030	4869	1992	1209	1209	100	2,00	6,84%	13,62%	13,62%	151	147	182	182
2035	5017	2145	1335	1335	101	2,00	6,80%	13,86%	13,86%	151	158	201	201
2040	5026	2324	1449	1449									

In dit kader werd in 2016 door de validatiegroep beslist om:

- Voor Turnhout-centrum en Beerse-centrum te vertrekken van 15 AW per honderd tachtigplussers aangezien deze twee centra een sterke aantrekkingskracht hebben;
- Voor de overige levensloopbestendige wijken te vertrekken van 10 AW per honderd 80-plussers.

4.2.2 Behoeft versus aanbod (bestaand/gepland)

Een goede analyse brengt naast de vraag, ook het aanbod in kaart. Zowel het bestaande als geplande aanbod van AW. Voor wat de bestaande AW betreft, werd in deze nota rekening gehouden met alle bestaande en geplande AW die bij onze diensten gekend zijn.

4.2.3 Overschot/Tekort

Om goed in te schatten waar zich vandaag de tekorten of overschotten aan AW situeren, wordt de behoefte uitgezet tegen het bestaande (zowel erkend als niet-erkend) & geplande aanbod.

= (huidig erkend + huidig niet-erkend + gepland)-behoefte

4.2.3.1 Berekening op basis van bestaand & gepland aanbod

In geval van 10 à 15 AW per honderd 80-plussers merken we een stijgend tekort aan AW van 108 in 2015 naar 307 in 2025 tot 519 in 2035. Beerse Centrum (incl. Den Hout) en Vlimmeren hadden in 2015 nog een overschot, maar dit verandert vanaf 2020. In Oud-Turnhout Centrum is er nog een beperkt overschot in 2020 (5AW) naar een tekort vanaf 2025. Alle andere wijken hebben nu reeds een tekort, waarbij voornamelijk het Turnhoutse Centrum in het oog springt.

De tekorten situeren zich in volgende levensloopbestendige gebieden:

	Prognose aantal nodige AW (obv +5 jaar)					Aanbod erkende & niet-erkende AW			2011	2015	2020	2025	2030	2035
	2015	2020	2025	2030	2035	Huidig	Gepland	Totaal						
Stedelijk wonen Oost	68	76	90	101	112	0	0		-15	-46	-81	-148	-202	-257
Turnhout-centrum	162	178	212	238	265	209	0							
Stedelijk wonen west	71	79	93	105	117	13	60	282						
Speelkaartenwijk	2	2	3	3	3	0	0							
Heizijdse Velden & Noorden	13	15	17	20	22	0	0							
Zevendonk & zuiden	12	13	15	17	19	0	0							
Vosselaar-noord	13	14	17	19	21	14	0	31	-15	-29	-36	-48	-58	-68
Vosselaar-zuid (oost- & west)	47	52	62	70	78	17	0							
Oud-Turnhout-Centrum	44	48	57	65	72	78	0	78	25	12	5	-9	-20	-31
Zwaneven	22	25	29	33	36	0	0	78	-15	-20	-22	-27	-30	-33
Oosthoven	20	22	27	30	33	0	0	0	-13	-17	-19	-22	-25	-28
Parkwijk	17	19	22	25	28	0	0	0						
Beerse-Centrum (incl. Den Hout)	118	131	155	174	194	127	0	127	33	9	-4	-28	-47	-67
Vlimmeren	15	16	19	22	24	0	15	15	4	0	-1	-4	-7	-9
Schorvoort	16	18	21	24	27	0	0	0	-12	-16	-18	-21	-24	-27
	641	708	840	946	1052	458	75	533	-8	-108	-175	-307	-413	-519

Op basis van bovenstaande informatie kunnen eventueel de prioritaire wijken vastgelegd worden. Dit zijn wijken waar uit de analyse blijkt dat er een groot aandeel 60-plussers woont, maar het minst zijn uitgerust om als levensloopbestendige wijk te fungeren.

Wat stellen we vast in de praktijk?

- De AW verbonden aan het OCMW en Zorggroep Orion hebben geen leegstand en (lange) wachtlijsten.
- De commerciële AW (Vulpia, Armonea,...) hebben wel (veel) lege flats. Zij zitten met hun dagprijs boven 42 euro/dag en dus eerder in het luxesegment.
- Uit het seniorenbehoefteonderzoek (2022) in Turnhout blijkt dat 65-plussers, die door gezondheidsproblemen niet langer in hun huis kunnen blijven wonen, bij voorkeur naar een AW verhuizen. Vooral de 85-plussers geven hieraan de voorkeur.
65-74 jarigen verkiezen eerder voor aanpassingen aan de eigen woning en samen met de 75-79 jarigen te verhuizen naar een kleinere woning of appartement.
- De prijs is vaak de drempel om niet naar aan AW te verhuizen. Uit het seniorenbehoefteonderzoek (2022) blijkt dat slechts 1/4de van de senioren met een laag inkomen ook effectief naar een AW verhuizen.
- Imagoprobleem AW – vicieuze cirkel
AW zijn in principe bedoeld voor 65-plussers. Omwille van allerlei redenen (o.a. tendens zo lang mogelijk thuis blijven wonen, opnamebeleid WZC,...) wonen er vooral 80-plussers in AW. Jongere senioren voelen zich daardoor nog niet aangesproken.
- Perceptie van betaalbaarheid ikv prijs/kwaliteit is een belangrijk element in de keuze van senioren.
- De meeste AW, ook deze in Regio in Transitie, hanteren een vaste dagprijs. Deze bestaat enerzijds uit een wooncomponent en anderzijds uit een servicecomponent. Dit betekent dat iedere bewoner betaalt voor die servicecomponent onafgezien ze er al dan niet gebruik van maken. De prijs van de servicecomponent blijkt dus vaak een drempel. Bewoners betalen voor een ruim pakket aan diensten & zorg, waarvan ze in 90% van de gevallen slechts 1 of 2 diensten nodig hebben.
Ook de mentaliteit van senioren, zeker de jong-senioren, is veranderd. Er is een groot aanbod en mensen willen kunnen kiezen en dan enkel hiervoor betalen. In Vlaanderen zijn er slechts een paar beheerinstanties van AW die op deze manier werken.

Legende

ADL: Activiteiten van het Dagelijkse Leven

Katz-score: De **Katz ADL** schaal wordt gebruikt om iemands vermogen om **ADL**- activiteiten uit te voeren te beoordelen. De **Katz** schaal bestaat uit 6 gebieden, waarop iemand afhankelijk of onafhankelijk functioneert. Daarnaast wordt de **Katz** schaal gebruikt om de verandering in **ADL** tengevolge van een behandeling te evalueren.

ROB: Rustoord voor Bejaarden

RVT : Rust en Verzorgingstehuis